

ρήδην κατὰ τῆς γνησιότητος τῶν ὄσσιανικῶν ποιήσεων. Ἡ ποίησις αὕτη, λέγει, λαλῶν περὶ τῶν δημοτικῶν ἑλληνικῶν ᾠμάτων, ἔχει τι ἑλλειπτικόν, τολμηρὸν καὶ μεταφορικόν, μένει δὲ ἀείποτε ἀγρία. Πλείστη ἐνεργητικότης, καὶ ποτε μεγίστη γενναϊότης αἰσθημάτων δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀμυγείς θηριώδους ἀρπακτικότητος καὶ τῆς πρὸς τὸν πόλεμον καὶ τὴν λαφυραγωγίαν τάσεως, οὐδ' εἶναι ἀπηλλαγμένοι τέλος τοῦ ἀμειλίχτου ἐκείνου μίσους, τοῦ φυσικοῦ εἰς τὸν ἀρχέγονον ἄνθρωπον, τὸν ἀφεθέντα εἰς ἑαυτόν. Ἄλλως τε δὲ, τὰ τεμάχια ἐκεῖνα εἶναι σύντομα, ὀρηκτικά, οἷα ἐν τετραραγμένῳ βίῳ ὁ ἀμαθὴς ἐνθουσιασμός δύναται νὰ τὰ πλάσῃ καὶ ἡ μνήμη νὰ τὰ τηρήσῃ· ἀλλὰ τὸ νὰ παραδεχθῶμεν καὶ ὑποθέσωμεν μακρὰ ποιήματα, ἄρτια καθ' ἅπαντα τὰ μέρη των, καὶ μονότονα μὲν, ἀλλ' ἐντέχνως μονότονα, ὁμολογῶ ὅτι τοῦτο μοι φαίνεται ἀπίθανον. Πιστεύω μᾶλλον ὅτι δημοτικά τινὰ ᾠσματα ὑπῆρχον ἐν Σκωτία· ὅτι τὰ ᾠσματα ταῦτα, εἰ καὶ ἐγεννήθησαν εἰς κλίμα ἤτον εὐλογημένον τοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἦτο ὅμως φυσικόν, ὡς ἐκ τῆς μητρικῆς των ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐμπνεύσεως τῶν ἐγχωρίων ἠθῶν, νὰ ἔχωσι ἀγέρωχόν τι, ὑψηλὸν καὶ τολμηρὸν ὅτι τὰ ᾠσματα ταῦτα παραφθαρῆντα ἐκ τῆς προφορικῆς παραδόσεως δυνατὸν ν' ἀνεμίγησαν καὶ νὰ περιεπλάκησαν τὸ ἓν μὲ τὸ ἄλλο, ἐπιτηδεῖα δὲ χεῖρ ἠδύνατο νὰ ἐξχαγάγῃ καὶ καθαρῖσῃ αὐτά· ἀλλ' ὅπως φέρῃ αὐτὰ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀναπτύξεως καὶ ἀγρίας οὕτως εἰπεῖν διορθώσεως, εἰς οἷαν ἔφερον αὐτὰ ὁ Μακφερσῶν, ἐχρειάσθη βεβαίως μεγίστη ἐργασία καὶ τελεία ἀναχώνευσις, ἥτις δύναται νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν κατασκευήν.»

Μετὰ τὴν ὀρθοτάτην ταύτην τοῦ σοφοῦ Βιλλεμαίνου ἀπόφασιν θὰ ἦτο αὐθάδεια νὰ προσθέσω μὲν τι πλεόν ἡμεῖς περὶ τῆς γνησιότητος τῶν ποιήσεων ἐκείνων. Μίαν μόνην παράθεσιν ἐρχόμεθα νὰ κάμωμεν. Τὸ ἔργον τοῦ Μακφερσῶνος, Σμιθ καὶ λοιπῶν ἐκδοτῶν ἢ μεταφραστῶν ὄσσιανικῶν ποιήσεων, εἶναι ὡς ἂν τις τῶν ἡμετέρων ἐπεχειρῆι νὰ συγγράψῃ ὀλόκληρον ποίημα, δανειζόμενος τὸν χρωματισμὸν, τὰς μεταφορὰς καὶ τὰς εἰκόνας τοῦ ἐκ τῶν δημοτικῶν ᾠμάτων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἔπλεκεν αὐτὸ διὰ τῆς ἐπιτηδείου σὺνδράφης τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων ὑποθέσεων. Τοιοῦτόν τι ἀπεπειράθη εἰς τῶν ἡμετέρων ποιητῶν ἐν τῷ ποιήματι αὐτοῦ, τῷ ἐπιγραφομένῳ ἢ *Κυρὰ Φροσύνη*. Εἰ καὶ ἦδη δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὸ ποίημα ἐκεῖνο, ὡς ἐνθυμούμεθα ὅμως καὶ ἡ γλῶσσα καὶ

ἡ ποίησις καὶ τὰ πάντα ἐνὶ λόγῳ εἶναι ἀπομίμησις τῶν κλεπτικῶν τραγουδιῶν. Ἡ ποίησις αὕτη ἤρесе τοῖς πολλοῖς, διότι ἡ γαλλίζουσα ἢ ἰταλίζουσα ποίησις τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος εἶχε κατακουράσῃ τοὺς ἀναγνώστας, καὶ ἐπομένως ἡ ἐμφάνισις τῆς *Κυρὰ Φροσύνης* ἦτο ὡς μία ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος ἡμῶν βίου καὶ ἐπανάκαμψις εἰς αὐτόν. Ποίησις ὅμως τοιαύτη οὔτε προτύπος δύναται νὰ ὀνομασθῇ, οὔτε εἶναι τὸ ἀπεικόνισμα τῆς ἐποχῆς ἐν ἣ διαβιοῦμεν.

(ἔπεται συνέχεια)

Γ. Ε. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ.

Η ΥΠΟΧΩΝΔΡΙΑ.

Ἡ

Η ΚΟΙΛΙΑΣ ΤΟΥ ΛΩΤΕΡΒΡΟΥΝΝΟΥ.

(Συνέχεια· ἴδε φυλλάθ 13.)

Ἡ Λαύρα καὶ ἡ Μαρία (διότι οὕτω τὰς ὀνόμαζον εἰς τὴν κοιλάδα) ἠγαπῶντο πολὺ ὑφ' ὄλων τῶν κατοίκων τοῦ Λωτερβρούννου. Ἡ ἀγαθοεργία των ἦτον πάντοτε ἐν ἐνεργείᾳ. Συχνάκις διέβαινον τὰ ὄρη καὶ ἔφερον ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πτωχῶν καὶ ἀσθενῶν ποιμένων βοθηεῖας ἢ δάκρυα. Ἡ κατοικία των δὲν ἦτο πολὺ μακρὰν τῆς καλύβης μου, μαθοῦσαι δὲ ἐκ τῶν συντρόφων μου τὸν κίνδυνον ὑφ' οὗ ἐπαπειλούμην, ἀμέσως ἔσπευσαν εἰς βοήθειάν μου· καὶ ἐπειδὴ αἱ συχναὶ τῆς εὐσπλαγγνίας περιποιήσεις εἶχον δώσει εἰς τὴν καλὴν Μαρίαν γνώσεις τινὰς ἰατρικῆς, ἀμέσως ἐμάντευσεν ὅτι ἤμην βορὰ κακοήθους πυρετοῦ. Ἔθεσε λοιπὸν πλησίον μου γέροντά τινα ποιμένα διὰ νὰ με περιποιῆται, καὶ αὕτη καθ' ἑκάστην συνωδευμένη ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τῆς μοὶ ἔφερε χυμὸν ἐκ σωτηρίων βοτάνων τὰ ὅποια συνέλεγε ἐν εἰς τὰ ὄρη.

Χάρις εἰς τὰς περιποιήσεις τῆς Μαρίας καὶ τῆς Λαύρας ἔφθασα εἰς ἐντελὴ ἀνάρρωσιν. Καὶ ἄλλοτε μὲν περιέφερον ἀστάτως τὸ ποίμνιόν μου εἰς τὴν πρὸ τῆς καλύβης μου βοσκήν, ἄλλοτε δὲ ἐστηριγμένος ἐπὶ τινος βράχου καὶ τείνων τὸ οὖς μου εἰς τὸν μουρμουρισμὸν πηγῆς τινος, ἐσκεπτόμην ἐν σιωπῇ περὶ τῆς τύχης μου. Πληθὺς δ' αἰσθημάτων τὰ ὅποια πρὸ πολλοῦ εἶχον λησμονηθῆ ἤρχισαν ν' ἀναγεννῶνται εἰς τὴν καρδίαν μου. Ὅταν τὸ πρῶτον ἐξηρχόμην τῆς καλύβης μου, ἡ ψυχὴ μου ἠπλόνετο εἰς τὰς πρώτας ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, ὅστις ἐπλανᾶτο μεγαλοπρεπῶς εἰς τὰ ὕψη τῶν ὄρεων, καὶ οἱ ὀφθαλ-

μοί μου ἐσυνείθισαν ἀνεπαισθήτως εἰς τὸ ἀπαύγασμα τῶν πάγων. Τὸ ἐσπέρας, ὅταν ἡ αὔρα ἠγείρετο, ἀνέβαινον ἐπὶ μικροῦ ὑψώματος καὶ ἀνέπνεον μετ' ἀνεκφράστου ἠδονῆς τὰς ἀναθυμιάσεις τὰς ὁποίας αὕτη θερίζει ἐκ τῶν ἐκ μυριῶν ἀρωματικῶν φυτῶν καταφύτων ὀρέων. Ἄφινον δὲ τὰς ἀστάτους ἰδέας μου νὰ κυματίζωσιν, ὡς τὰ ἐλαφρὰ νέφη τὰ ὁποία διέβαινον ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου, καὶ βυθισμένος εἰς ὄνειροπολήματα ὅλως φιλήδονα, ἀνέκραζον, Μέγιστε Θεέ! ἀναπνέω ἐπὶ τέλους!

Αἰσθημά τι ἡδύτερον ἀνεμιγνύετο μετ' ἐκείνου τῆς ὑπάρξεώς μου. Μεταβαίνων εἰς τὴν πεδιάδα ἐκρυπτόμην εἰς τὸ μικρὸν δάσος, τὸ ὁποῖον ἦτο πλησίον τῆς κατοικίας τῆς Λαύρας, ἐκεῖ δὲ περιέμενον τὴν στιγμήν καθ' ἣν ἔμελλον νὰ τὴν ἴδω, ἡ καρδιά μου ἔπαλλεν εἰς τὸν ἐλάχιστον κρότον καὶ ἔλεγον κατ' ἑμαυτὸν, « Ἐκείνη εἶναι! » Ἐάν τὴν ἔβλεπον μακρόθεν τὴν ἠκολούθουν διὰ τοῦ βλέμματος ἐφ' ὅσον ἠδυνάμην νὰ τὴν βλέπω, καὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν οἰκίαν μου μ' αἰσθημά τι εὐτυχές, λέγων κατ' ἑμαυτὸν, « Τὴν εἶδον! . . . » Πολύλακίς ματαίως περιέμενον, καὶ εἰσερχόμεν εἰς τὴν οἰκίαν μου χωρὶς νὰ δυνηθῶ νὰ ἴδω τὴν Λαύραν· ἀλλὰ ποσῶς δὲν ἐλυπούμην διὰ τὰς πλήρεις ἐλπίδος ἐκείνας στιγμάς.

« Συχνάκις τὴν ἔβλεπον καθήμενν εἰς τὸ χεῖλος μικροῦ ρυακίου· ἔμενε δ' ἐκεῖ ἐπὶ πολὺ βυθισμένη εἰς βαθείας σκέψεις, βλέπουσα ῥέον τὸ ὕδωρ καὶ κλαίουσα. Ὡ! τί δὲν ἔδιδον διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ πετάξω πλησίον τῆς καὶ νὰ τὴν παρηγορήσω! ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζον ποσῶς τὰς θλίψεις τῆς Λαύρας· μυστικῆ ζηλοτυπία μοι ἔλεγεν ὅτι ὁ ἔρωσ ἦτον ἡ αἰτία τῶν δακρῶν τῆς. Ποίας ἄλλας λύπας τῷ ὄντι δοκιμάζει τις εἰς ταύτην τὴν ἡλικίαν καθ' ἣν ὅλαι αἱ σκέψεις εἶναι ὄνειροπολήματα, καὶ ὅλα τὰ ὄνειροπολήματα ἀπολαύσεις, ὅλαι δὲ αἱ ἀπολαύσεις εἶναι ἀθῶαι ὡς ἡ καρδιά ἥτις εἶναι ἡ πηγὴ τῶν;

« Συχνάκις ἐπεσκεπτόμην τὴν Λαύραν καὶ τὴν Μαρίαν· ἡ εὐγνωμοσύνη μοι τὸ ἐπέβαλεν ὡς καθήκον, ὁ δὲ ἔρωσ ὡς ἀνάγκην· δὲν ἐνόουν ὅμως παντελῶς τὴν γλώσσάν των, οὕτε ἐκείνη τὴν ἰδικήν μου, ἀλλ' ὤφειλε τάχα ἡ ἄγνοια τῆς γλώσσης νὰ μὲ χωρίσῃ διὰ παντὸς τῶν δύο ὄντων, τὰ ὁποῖα εἶχον τόσον δίκαιον ν' ἀγαπῶ; δὲν ἠδυνάμην νὰ ὑποφέρω τὴν ἰδέαν ταύτην καὶ ἠσθάνθην τὴν ἀνάγκην νὰ μάθω τὴν διάλεκτον τῶν βοσκῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ἡ τύχη μου μὲ κατεδίκασε νὰ ζήσω. Οἱ σύντροφοί μου ἀνέλαβον νὰ μοι

τὴν διδάξωσι· μετεχειρίσθην δ' ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς εὐφύιας καὶ μνήμης μου διὰ ν' ἀντιληφθῶ τῶν μαθημάτων, ὀλίγον βαρβάρων, τὰ ὁποῖα μοι ἐδίδασκον. Οὕτως ἡ σπουδὴ ἀπησχόλει ὅλας μου τὰς στιγμάς, καὶ διευθύνων τὰς ἰδέας μου πρὸς ἓν τέλος, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ καρδιά μου ἐπέθυμει νὰ φθάσῃ, ἀπεμάκρυνα τοῦ πνεύματός μου τὰς ἀπαισίους σκέψεις, αἵτινες μέχρις ἐκείνης τῆς ὥρας εἶχον κατασρέψει τὴν εὐτυχίαν μου· τόσον εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ πνευματικὴ ἐργασία εἶναι ἡ εἰδικὴ καὶ ἡ μᾶλλον κατάλληλος διὰ τὰς πληγὰς τῆς ψυχῆς!

» Ἐντὸς ὀλίγου ἠδυνάμην ἐλευθέρως νὰ συνμιλῶ μετὰ τῶν ποιμένων τοῦ ὄρους. Ἦναγκασμένος δὲ ὡς αὐτοὶ νὰ κερδίζω τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἤρχισα καὶ ἐγὼ νὰ κατεργάζομαι τὰς ἀθῶας ἐκείνας τέχνας, αἵτινες ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰς πρώτας ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐλησμόνουν καθ' ἑκάστην ὅτι ὑπῆρχον ἄλλαι ἀνάγκαι.

Μετ' ἀδιάκοπον καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐργασίαν ἔτρωγον μετ' εὐχαριστήσεως τὸν ἄρτον, τὸν ὁποῖον ἐπλήρωνα διὰ τοῦ ἰδρωτός μου, καὶ τὸν ὁποῖον ἔβρεχον εἰς τὸ γάλα τῶν αἰγῶν μου. Ἡ κράσις μου ἐσυνήθισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν θρεπτικὴν ταύτην τροφήν, καὶ ὁ ὕπνος μου ἦτο ἥσυχος, μὴ διαταραττόμενος ὑπὸ τῶν ἀπαισιῶν ὄνειρων, ἀλλὰ συνοδευόμενος πάντοτε ὑπὸ μόνης τῆς εἰκόνας τῆς Λαύρας.

Ἐνόμιζον ὅτι ἡ Λαύρα καὶ ἡ Μαρία εἶχον γεννηθῆ εἰς Λωτερβρούννον, διότι ἔφερον τὴν ἐνδυμασίαν καὶ ὠμίλουν τὴν γλώσσαν τοῦ χωρίου. Ἐν τούτοις δὲν ἠδυνάμην νὰ μὴ παρατηρήσω μεγάλην διαφορὰν μετὰ τῶν τρόπων των καὶ ἐκείνων τῶν ἀπλῶν ποιμένων τῆς Ἐλβετίας. Αἱ χάριτες τῶν τελευταίων τούτων ἦσαν πλήρεις θελγήτρων καὶ ἀφελείας, ἀλλ' εἶχον φύσιν εὐγενεστέραν.

Ἄν τὰς μεταφέρωσιν, ἔλεγον κατ' ἑμαυτὸν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν λαμπροτέρων συναναστροφῶν μιᾶς πρωτεύουσας, ἡ ὁμιλία των καὶ οἱ τρόποι των θὰ καταδείξωσιν ἀνατροφὴν περιποιημένην. Ποτὲ δὲν θὰ πιστεύσωσιν ὅτι ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετράφησαν εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἐλβετίας καὶ ὅτι ἔζων πάντοτε διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν των μετὰ τῶν ποιμένων, τῶν ὁποίων τὰ ἦθη ἀληθῶς εἶναι μὲν ἀπλά, ἀλλ' οἱ τρόποι των μετέχουσι τῆς τραχύτητος τοῦ ἐπαγγέλματός των.»

Ἐν τούτοις ἡ ἐνεργητικότης, ἡ ἐργασία, ὁ καθαρὸς ἀῆρ, τὰ αἰσθητάτα τὰ ὁποῖα μοι ἐνέ-

πνευσ ἡ Λαύρα, αἱ νέαι ἔξεις μου μοὶ παρέσχον ἀνεπαισθήτως ὑπαρξίν ὅλως νέαν. Ἐσυνείθισα ν' ἀναβαίνω μετὰ τῶν συντρόφων μου ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων βράχων, καὶ ἐπὶ τῶν ὀλισθηροτέρων ἀκρωρειῶν. Πολλάκις διέτρεξα τοὺς παγετοὺς καὶ ἀνέβην τὰς κορυφὰς τῆς Παρθένου καὶ τοῦ Γριμψέλλου. Ἠκολούθουν τὸν αἰγαγρον εἰς τοὺς μάλλον ἀπροσίτους τόπους καὶ ὑπερεπήδων βοηθεῖα τῆς σιδηρᾶς μου βάρδου, τοὺς ἀποτομωτέρους βράχους, καὶ τὰ βαθύτερα βάραθρα. Ἡμέρα τῆ ἡμέρα προσφκειομένη πρὸς τὰ ἐπίπονα ταῦτα ἔργα, καὶ συχνάκις εὕρισκον ἀνέκφραστον ἠδονὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν μου δυνάμεων. Ἐνθ' δὲ πρὶν ἤμην τόσον ἀδύνατος, ὑπερηφανευομένη τὴν διὰ τὴν φωμακλεότητά μου. Ἡ ψυχὴ μου ἀπέκτησε συγχρόνως ἐνεργητικότητά ἣς ἐνόμιζον αὐτὴν ἀνεπίδεκτον, ἣ δὲ φαντασία μου ζωηροτέρα καὶ ποικιλωτέρα, παρ' ἄλλοτε ἐφέρετο ταῦτοχρόνως ἐπὶ πληθῆος ἀντικειμένων, καὶ ὁ νοῦς μου ἠκολούθει τὰς ὁμάδας τῆς καρδίας μου.

Μέχρι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς εἶχον δεῖξει μεγάλην ἀδιαφορίαν πρὸς τὰς ἀληθείας τῆς θρησκείας, παρασυρόμενος ὡς ἐκ τῆς κουφότητος τῆς ἡλικίας μου καὶ τοῦ ἀνεμοστροβίλου τοῦ νεωτερισμοῦ, ὃ δὲ νοῦς μου δὲν ἐξήρχετο ποτὲ τοῦ περιωρισμένου κύκλου τῶν ἠδονῶν καὶ δὲν ὑψοῦτο ποσῶς πρὸς τὸν Πλάστην τοῦ κόσμου. Ἄλλ' ὅταν εὐρέθην ἐπὶ τοῦ ὕψους τῶν ἀπεράντων τούτων πυραμίδων, αἵτινες μ' ἐπλησίαζον πρὸς τοὺς οὐρανοὺς, ἡ ψυχὴ μου, παραφερομένη ὑπὸ ὑπερτάτης χαρᾶς, ὑψοῦτο μέχρι τοῦ θρόνου τοῦ ἀκατανοήτου τούτου ὄντος, τὸ ὁποῖον ἔπλασεν ἀπὸ τοῦ χάους ὅλα τὰ θαυμασία τῆς δημιουργίας. Ἀπεμπαρυνόμενη συνεχῶς τῶν συντρόφων μου καὶ ἐσκεπτόμην ἐν σιωπῇ ἐν τῷ μέσῳ τῶν καταπληκτικῶν τούτων ὄγκων τῶν ἐκ πάγων καὶ βράχων, τοὺς ὁποίους ἡ χεὶρ τοῦ χρόνου κατακρημνίζει τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν δὲ, καὶ παρεδιδόμην ὅλος εἰς νέας σκέψεις, αἵτινες μοὶ ἐνεπνέοντο ὑπὸ τῶν φοβερῶν μὲν ἀλλὰ καὶ θαυμασιῶν τούτων εἰκόνων τῆς καταστροφῆς.

» Ἡμέραν τινα ἀφοῦ περιεπλανήθην ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ διηνεκές τοῦτο κράτος τῶν χειμῶνων ἐφθασα μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ Σχειδέγ' ἐκείθεν ἐθεώρουν περίξ μου τὰς ἀδύσσους ἐκ χιόνων καὶ βράχων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἐκείντο σποράδην καλύβαι τινες τοποθετημέναι εἰς χλοερούς τόπους, ἡ κτισμέναι παρὰ τὰς ὄχθας τῶν κρημνῶν. Ἡ παρθένος ἐκαλύπτετο ὑπὸ νεφῶν καὶ ἐνώ-

πίον τῆς τὸ ὄρος Ἐίγερ παρουσίαζε τὴν μεγαλοπρεπῆ εἰκόνα τῶν πάγων του, οἱ ὁποῖοι προσβαλλόμενοι ὑπὸ τῶν τελευταίων ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, ὁμοιάζον πρὸς ἀπεράντους ἐκ πυρὸς στήλας ἀναβαινούσας μέχρι τῆς πηγῆς των. Ἰπὸ τοὺς πόδας μου εἰκονίζετο ἐν μικρογραφίᾳ ἡ χαρίεσσα κοιλὰς τοῦ Ἄωτερβρούννου, τοῦ Γρινδελβαλδ, καὶ τοῦ Χασλι, καθὼς καὶ αἱ λίμναι τοῦ Θούν καὶ τοῦ Βρίεντζ, εἰς τὰς ὁποίας κατακρημνίζετο ὁ Ἄαρ, ἀφοῦ ἐπὶ πολὺ περιέφερε τὰ ὕδατά του διὰ μέσου τῶν λειμῶνων, οἵτινες ἐκείθεν ὁμοιάζον πρὸς πρασινοπῶν τάπητα, κρυπτόμενον ὑπὸ ἀργυροειδῆς δίκτυον. Νέφη τινα περιώριζον τὸν ὀρίζοντα καὶ διέτρεχον τὸν κυανόχρουν οὐρανὸν ὡς ὄρη μετέωρα. Εἰς τὴν θέαν τόσων καλλονῶν παρεδόθην εἰς τὸ αἶσθημα βαθυτάτου θαυμασμοῦ· ὅλα αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ τῆς διανοίας μου ἐφέροντο πρὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἠσθανόμην αὐτὰς προσελκυομένας πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς ὅλα τὰ ὄντα πρὸς τὸ κέντρον των. Ἐστοχαζόμην ὅτι ἠθῆλῆσεν οὕτω ν' ἀφήσῃ ἐπὶ τῆς σφαίρας εἰκόνας τινὰς τοῦ χάους, διὰ νὰ κάμῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ αἰσθανθῆ καλλίτερον τὴν ὑψίστην ἁρμονίαν τῆς φύσεως.

Ἡμην ἀφιερωμένος εἰς τὰς μεγάλας ταύτας σκέψεις, ὅτε αἴφνης κρότος τις ὅμοιος πρὸς βροντὴν καὶ ἐπιφοβερώτερος ἠκούσθη εἰς τὰ ὄρη καὶ ἀντήχησεν εἰς τὰς κοιλάδας· ὁ τρομερὸς οὗτος κρότος πῦξανεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μυρίαὶ ἤχοι τὸν ἐπανελάμβανον. Ἐνόμισα ὅτι ἐφθασεν ἡ στιγμή καθ' ἣν ὅλα αὐτὰ τὰ ὄρη ἐμελλον νὰ κλονισθῶσι καὶ νὰ κατακρημισθῶσι τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δέ! Καταληφθεὶς ἀπὸ τρόμου, ἠγέρθην καὶ κατέβαινον μετὰ ταχύτητος διὰ ν' ἀποφύγω τὴν πτώσιν τῶν ἐκ χιόνος σωρῶν. Ἡμην ἐκτὸς παντὸς κινδύνου ὅταν παρευθὺς ἤκουσα φωνάς, στραφείς δὲ εἶδον ἐπὶ τινος κρημοῦ νέαν τινα γυναῖκα ἔνθακρον τείνουσαν πρὸς ἐμὲ ἰκετικούς βράχιονας. Λησμονήσας ἐμαυτὸν, ἐπέστρεψα ὀπίσω ἔτρεξα καὶ ἐφθασα πλησίον τῆς ἀτυχοῦς τὴν ὁποίαν μίαν στιγμὴν ἀργότερα σωρὸς χιόνος ἠθελε τὴν καταβροχθίσει καὶ ἥτις ἔπεσε λειποθυμημένη εἰς τὰς ἀγάλας μου. Ὅποιον θέαμα, μέγιστε Θεέ! Ὁ σωρὸς φθάνει, κυλίσταται μετὰ τρομεροῦ κρότου, καὶ ἐπίκειται κατὰ τῆς κεφαλῆς μου, καὶ εἶναι ἡ Λαύρα, ἡ Λαύρα τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ σώσω! Ἐμψυχωθεὶς ὑπὸ ὑπερφυσικῆς δυνάμεως, λαμβάνω τὴν Λαύραν εἰς τὰς χεῖράς μου καὶ χωρὶς ν' ἀναλογίσω τὸ βῆρος τόσον πολυτίμου φορτίου ταχύνω τὰ βήματά μου ὡς αἰ-

γαγρος και ὑπερπηδῶ σχίσματα ἀπεράντου βάρους και ἀβύσσους αἰτίνες σείονται ὑπὸ τοὺς πόδας μου· δὲν σταματῶ δὲ εἰμὴ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν καταβάς εἰς τὴν κοιλάδα ἐπλησίασα εἰς τὴν κατοικίαν τῆς Μαρίας. Τότε δὲ καταθέσας τὸ φορτίον μου ἐπὶ τῆς χλόης ἔπεσα ἀναίσθητος, καταβλήθεις ὑπὸ κόπου τόσο μακρουτοῦ δρόμου και ὑπὲρ τοῦ φόβου τὸν ὁποῖον ὁ κίνδυνος τῆς Λαύρας μ' ἔκαμε νὰ δοκιμάσω.

Ὁ κρότος τῆς καταγιγίδος ἦτο τόσο φοβερός και ἀπειλητικός ὥστε τὰ ποιμνία ἀφῆκαν τὰς ποιμνας τῶν και κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα, και τὰ ὄρνεα δ' αὐτὰ ἀφῆκαν τοὺς βράχους τῶν, εἰς τρόπον ὥστε τὰ χωρία τοῦ Γρινδελβάλδ και τοῦ Λωτερβρούνου εἶχον φθάσει ἐν ἀκμῇ παντελοῦς καταστροφῆς. Ἡ Λαύρα ἐλκυσθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀπατηλῆς γαλήνης τοῦ οὐρανοῦ ἠθέλησε νὰ κάμῃ ἐκδρομὴν τινα εἰς τὰ ὄρη πρὸς ἀνεύρεσιν σωτηριῶν βοτάνων και ἐκεῖ κατελήφθη ὑπὸ τῆς καταγιγίδος ἐν μέσῳ τῶν ἡδέων ἐνασχλήσεών της.

Ἐντούτοις ἡ Μαρία και πλῆθος βοσκῶν καταβάντων ἐκ τῶν ὀρέων μοι παρεῖχον τὰς βοηθείας τῶν. Συνελθὼν δὲ εἶδον τὴν Λαύραν πλησίον κλαίουσαν και κρατοῦσαν τὰς χειράς μου ἐντὸς τῶν ἰδικῶν της και ὀνομάζουσάν με σωτῆρά της. « Ἄ! Λαύρα! τῇ εἶπον, μὴ κλαίης διὰ τὸν πτωχὸν Τῶμ· εἶναι λίαν εὐτυχής. »

Ἐκτοτε δὲν ἀφῆκα πλέον τὴν καλύβην τῆς Μαρίας· ὠδήγουν τὸ ποιμνίον της μετὰ τοῦ ἰδικοῦ μου· ἐκκαλιέργουν διὰ τῶν χειρῶν μου τὸν ἀγρὸν, ὄνπερ κατεῖχε, και μόνος ἐφρόντιζον περὶ τῆς συγκομιδῆς. Ὅλους τοὺς κόπους ἀνελάμβανον μόνον και μόνον διὰ ν' ἀπαλλάξω τὴν Λαύραν, τῆς ὁποίας μειδιάμα τι εὐχαριστήσεως μ' ἐπλήρου ἡδονῆς. Τὰς Κυριακάς και τὰς ἑορτὰς ἐγὼ τὴν ὠδήγουν εἰς τὸ χωρίον. Μετὰ τὴν θείαν δὲ λειτουργίαν ἀνεμιγνύομην εἰς τὰ παιγνίδια τῶν συντρόφων μου· ἐχόρευον ὡς αὐτοὶ, και ἐμιμούμην τὰς στάσεις και τὰ βήματά τῶν· τὸ δὲ ἐσπέρας ἐπανέφερον τὴν Λαύραν εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρὸς της.

Οὕτω παρήρχοντο αἱ εὐτυχέστεραι στιγμαὶ τῆς ζωῆς μου· δὲν ἐζήτουν ἄλλην χάριν παρὰ τοῦ Θεοῦ παρὰ νὰ βλέπω καθ' ἑκάστην τὴν Λαύραν· ἔτρεφον τὴν καρδίαν μου και τὴν φαντασίαν μου διὰ τῆς γλυκείας ἐλπίδος ὅτι ἠγαπώμην· ἀλλ' ἡ ἐλπίς αὕτη ἐσβόνητο και ἀνεγεννᾶτο κατὰ περιόδους. Ἄλλοτε ἡ Λαύρα ἀπέφευγε τὴν παρουσίαν ὁ μουλοκλήρου· ἑξομαδίαι, ἄλλοτε δὲ πάλιν μὲ

ἐπλησίαζε και ἐφαίνετο ἡδονομένη μεγάλως εἰς τὴν συνομιλίαν μου, ἐνίοτε οἱ ὀφθαλμοὶ της ἐφαίνοντο περιμένοντες τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἔρωτός μου, και καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ὁμολογία αὕτη ἦτο ἐτοίμη νὰ ἐξέλθῃ τῶν χειλέων μου, μοι ἐπέβαλλον σιωπὴν και ἠνάγκαζον τὰ αἰσθήματά μου νὰ κρύπτονται εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας μου. Δὲν ἡδυνάμην νὰ τὴν κατηγορήσω ἐπὶ φιλαρσεσκείᾳ εἰς τὸ ἄσυλον τοῦτο τῆς ἀπλότητος και τῆς εἰλικρινείας, και δὲν ἐνόουν ποσῶς τὴν ἄστατον ταύτην διαγωγὴν ἥτις μοι ἐφαίνετο πλήρης ἰδιωμάτων. Μετὰ μεγάλης ἀνησυχίας ἔβλεπον τὴν ὑγείαν της προσβαλλομένην ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν· τὸ δέρμα της ἔχανε τὴν ἀνθρωπότητα και φαιδρότητά του, δάκρυα δὲ συχνάκις ἔβρεχον τὰ βλέφαρά της, και ματαίως ἐζήτουν νὰ ἐπαναφέρω τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη της.

Ἀγαπῶμαι ὑπὸ τῆς Λαύρας· ἠρώτων συχνάκις ἑμαυτόν. Οἱ ὀφθαλμοὶ της, τὰ δάκρυά της, ἡ ταραχὴ της ὄταν τῇ ὀμίλουν, ἡ φροντίς ἣν ἐλάμβανε διὰ νὰ μ' ἀποφεύγῃ, ὅλα ταῦτα μ' ἔκαμναν νὰ πιστεύσω εἰς τὴν εὐτυχιάν μου. Διὰ τί λοιπὸν ἠναγκάζετο νὰ πολεμήσῃ κλίσειν τόσο γλυκεῖαν ἐνῷ κἀνὲν πρόσκομμα δὲν ὑπῆρχεν; Ἡ Λαύρα ἦτον ἀδιάφορος; ἡ μήπως ἐξ ἀνάγκης και ὡς εἰς ἐξορίαν διέμενε εἰς Λωτερβρούνον; ἂν και ὀμίλει τὴν αὐτὴν γλῶσσαν μὲ τὰς συντρόφους της, δὲν εἶχεν ὅμως τὴν αὐτὴν προφοράν· ἡ λαλιά της ἦτον ἡδυτέρα και μᾶλλον περιποιημένη και αἱ ἰδέαι της μ' ὄλην τὴν ἀπλότητά των μοι ἐφαίνοντο τάξεως ὑψηλοτέρας. Ἡ κατάστασις εἰς ἣν εὐρίσκετο αὕτη και ἡ μήτηρ της ἴσως ἦτο προσωρινή. ἴσως ἐγεννήθη εἰς τάξιν τὴν ὁποῖαν ποθεῖ και θὰ ἠρυθρία ἀγαπῶσα ἀπλοῦν βοσκόν. Ἡ ὑπερφάνεια τῆς ἀνατροφῆς και τῆς γεννήσεώς της ἐπολέμει λοιπὸν αἰσθημα τὸ ὁποῖον θὰ τὴν καθίστα ἴσως εὐτυχῆ, ἐὰν οἱ νόμοι τῆς κοινωνίης τῇ ἐσυγχώρουν νὰ παραδοθῇ εἰς αὐτὰ ἄνευ ἐντροπῆς και τύψεως συνειδότος.

Ἀπὸ ἐμὲ ἀναμφιβόλως ἐζήρητο νὰ στειρεύσω τὰ δάκρυα τὰ ὁποῖα ἔβρεον και νὰ ἐπαναφέρω τὴν γαλήνην εἰς τὴν τεταραγμένην ἐκείνην καρδίαν· ἀλλ' ἐπεθύμουν ὡς πτωχὸς χωρικός νὰ ἀγαπῶμαι. Ὅλαι αἱ ἐντυπώσεις μου, ὅλαι αἱ ἐλπίδες τῆς καρδίας μου ἀνεπαύοντο ἐπὶ ταύτης τῆς ιδέας. Ἦθελον νὰ ἐμπνεύσω ἔρωτα ἄδολον και ἀληθῆ, ἀποκεχωρισμένον παντὸς ἀτομικοῦ συμφέροντος, και τῶν προλήψεων ἐκείνων τῶν ἀναγκαιῶν μὲν εἰς τὴν διχτήρησιν τῆς κοινωνικῆς τά-

Ξεως πάντη δὲ ξένων εἰς τοὺς ἀπλοῦς νόμους τῆς φύσεως. Ἡ ἰδέα αὐτῆ ἢ κάλλιον τὸ αἰσθημα τοῦτο μόνον μ' ἐμπόδιζε τοῦ ν' ἀποκαλύψω εἰς τὴν Λαύραν τὸ μυστήριον τῆς γεννήσεώς μου, καὶ τῆς περιουσίας μου· εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ παράδειγμα τῶν καλῶν χωρικῶν τοῦ Λωτεροβούρου· ζήσας ὡς αὐτοὶ, ἐπεθύμουν ν' ἀγαπῶμαι ἐπίσης ὡς αὐτοὶ ἄνευ ἄλλου συμφέροντος, εἰμὴ ἐκείνου τοῦ ἔρωτος.

Ἐν τούτοις τὸ ἔτος τῆς ἐξορίας μου εἶχε παρέλθει, ἡ ὑγεία μου εἶχεν ἐντελῶς ἀναλάβει καὶ ἐνεδυναμουτο ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν αἶμα καθαρὸν καὶ ζωηρὸν ἐκυκλοφόρει εἰς τὰς φλέβας μου. Τὰς θλιβεράς ἰδέας τῆς καταστροφῆς μου εἶχον διαδεχθῆ ὄλαι αἰ ἐντυπώσεις, ὄλαι αἰ ἐλπίδες τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς φιλίας. Ἐσκεπτόμην σὰς, ἀγαπητοὶ μοι φίλοι, ἐπεθύμουν νὰ σὰς ἐπανίδω, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην ν' ἀποφασίσω νὰ ἐγκαταλείψω τόπον εἰς ὃν ἐχρεώσθουν τὸ πρῶτιστον τῶν ἀγαθῶν. Ἄλλως τε πῶς νὰ ἐγκαταλείψω τὴν Λαύραν, τὴν δυστυχή καὶ πάσχουσαν Λαύραν; Ἐπροτίμων μᾶλλον ν' ἀποθάνω. Ἄ! ἐὰν ἡ Λαύρα μοι ἔλεγε: «Τὼμ, συγκατατίθεμαι νὰ συμμερισθῶ τὴν τύχην σου καὶ νὰ ζήσω μετὰ σοῦ εἰς τὴν γλυκειάν καὶ εἰρηνικὴν μοναξίαν:» μὲ πόσῃ εὐχαρίστησιν ἤθελα κάμει τὴν θυσίαν ὅλης μου τῆς περιουσίας χάριν μιᾶς ὑπάρξεως εἰς ἣν εἶχον συνειθίσει καὶ τῆς ὁποίας ἡ τρυφερότης τῆς Λαύρας εἶχε διπλασιάσει τὰ θέλητρα!

Τὰ πλεῖστα τῶν συμβάντων τῆς ζωῆς μας εἶναι ἀνεξάρτητα τῆς θελήσεώς μας. Τὰ σχέδιά μας παρακυλίνονται ὑπὸ τῶν περιστάσεων, ὡς φύλλα ὑπὸ τῶν ἀνέμων σαλευόμενα. Εἰσελθὼν ἐσπεραν τινὰ εἰς τὴν καλύβην τῆς Λαύρας καὶ τῆς Μαρίας εὗρον αὐτάς παραδεδομένας εἰς δάκρυα. Ἡ Μαρία σφίγγουσα τὴν Λαύραν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, ἀνέκραξε: «ὦ! θυγάτηρ μου! ἀγαπητὴ μου θυγάτηρ! Τί θὰ γίνωμεν; ποῦ νὰ καταφύγωμεν; ποῦ ν' ἀναπαύσωμεν τὴν κεφαλὴν μας; Ἐὰν ἤμην μόνη ἀγογγύστως θὰ διηρχόμην τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου ἀφοῦ εἶδον τὸν πατέρα σου σφαζόμενον ἐνώπιόν μου, ἠδυνάμην ν' ἀψφίσω ὅλας τὰς δυστυχίας ἐκτὸς τῶν ἰδικῶν σου, κόρη μου.» Αἰ θωπεῖαι τῆς Λαύρας ἀνταπεκρίνοντο πρὸς ἐκεῖνας τῆς μητρὸς τῆς, καὶ θέλουσα νὰ ἐμψυχώσῃ τὸ θάρρος τῆς Μαρίας, τῇ ἔλεγε μετὰ μειδιάματος διαψευδομένου ὑπὸ τῶν δακρῶν:

«Μὴ ἀπελπίζόμεθα περὶ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ· πανταχοῦ δυνάμεθα νὰ ἐργαζώμεθα, καὶ ἡ

ἐκ τῶν χειρῶν μου ἐργασία θὰ πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν πρὸς τὴν μητέρα μου, μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν συμβάντα εὐτυχέστερα θὰ μᾶς ἐπιτρέψωσι τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδον καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῶν δικαιωμάτων μας. Ἡ στιγμή αὕτη θὰ ἔλθῃ ἐντὸς ὀλίγου. Παρηγορήθητι λοιπὸν σεβαστὴ μητήρ καὶ μὴ ἀνησυχῆ περὶ ἐμοῦ. Δύναμαι νὰ παραπονῶμαι ὅταν θὰ συμμερίζωμαι τὴν τύχην σου; καὶ δὲν θὰ ἦμαι εὐτυχestatῆ ἐὰν δυνηθῶ νὰ τὴν καταστήσω ἡδυτέραν; Γνωρίζεις πολὺ καλὰ ὅτι ἡ Λαύρα δὲν θὰ ἔχῃ ἄλλην φιλοδοξίαν.» Ἡ εἰκὼν αὕτη ἔκαμην ἐπὶ τῆς καρδίας μου ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν δὲν ἠδυνήθην νὰ καταστειλῶ καὶ χωρὶς νὰ σκεφθῶ τὸ ἀδιάκριτον τοιούτου ζήλου, ὠρμησα μετὰ τῆς Λαύρας καὶ τῆς Μαρίας, καὶ τὰς ἐξώρκισα νὰ μοι ἐκμυστηρευθῶσι τὰ νέα δυστυχήματά των καὶ τοῖς προσέφερον τὴν συνδρομὴν μου μέχρις καὶ αὐτῆς τῆς τελευταίας σταγόνος τοῦ αἵματός μου. Δυσκόλως δύναμαι νὰ περιγράψω τὴν συγκίνησιν τῆς Λαύρας ὅταν μὲ εἶδε. Στηρίζουσα τὰς δύο τῆς χεῖρας ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς, ἀνήκραξεν. — ὦ! πτωχὲ Τὼμ! πρέπει νὰ σ' ἀφήσωμεν διὰ πάντα. — Διὰ πάντα Λαύρα! ὦ! ἑκατοντάκις προτιμότερος τότε ὁ θάνατος ὄχι, ὄχι, δὲν θὰ σὰς ἐγκαταλείψω ἐνόσω ζῶ. — Ἐν τούτοις πρέπει, ἐξηκολούθησεν ἐκεῖνη, μετὰ ζωηρότητος ψυχῆς ἀδυνατούστος πλέον ν' ἀναχαιτίσῃ τὰ αἰσθημάτά τῆς, εἶναι ἐπάναγκες, ὅλα μᾶς διαχωρίζουσι καὶ ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι. Εἶμαι ἠναγκασμένη ν' ἀπομακρυνθῶ τοῦ εἰρηνικοῦ τούτου τόπου, ὅπου ἤρχιζα νὰ εὕρισκω ὀλίγην εὐτυχίαν. ὦ! τώρα, ἐπειδὴ μέλλω νὰ χωρισθῶ διὰ παντὸς ἀπὸ σοῦ, ὁμολογῶ ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅστις γινώσκει τὰ ἄδυτα τῆς καρδίας μου, ὅτι εἶσαι ἡ μόνη αἰτία τῆς λύπης μου.» πρὸς ταύτας τὰς λέξεις ἔπεσα εἰς τοὺς πόδας τῆς Λαύρας, καὶ πλησιάσας μίαν τῶν χειρῶν τῆς εἰς τὰ χεῖλη μου ἀνέκραξα ἐκτὸς ἐμαυτοῦ: «Λαύρα, θὰ σ' ἀκολουθήσω παντοῦ, καὶ θὰ συμμερισθῶ τὴν εἰμαρμένην σου· δέχθητι τὸν λόγον μου ὃν σοὶ δίδω νὰ σ' ἀγαπῶ πάντοτε. — Παύσατε, εἶπεν ἡ Μαρία, ρίπτουσα ἐπὶ τῆς Λαύρας καὶ ἐμοῦ αὐστηρὸν βλέμμα. Τὼμ, ἡ θυγάτηρ μου δὲν εἶναι δι' ἐσέ. Ἡ θέσις τὴν ὁποίαν ἡ οἰκογένειά τῆς κατεῖχεν εἰς τὴν Γαλλίαν δὲν τῇ ἐπιτρέπει ν' ἀνταποκριθῆ εἰς τὸν ἔρωτά σου. Εἴθε προσέθηκεν ἐκεῖνη μετὰ περισσοτέρας γλυκύτητος, εἴθε νὰ ἤμεθα γεννημένοι καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν χαρίεσσαν αὐτὴν κοιλάδα ὅπου ἡ αὐτὴ κατάστασις, ἡ αὐτὴ ἀνατροφή, συγγενέουσιν ὅλας τὰς οἰκογε-

νείας. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν ἔχει οὕτω Τῶμ. Ἡ Λαύρα εἶναι θυγάτηρ τοῦ κόμητος τῆς Βλανβίλλης· τὸ αἷμα τὸ κυκλοφοροῦν εἰς τὰς φλέβας τῆς εἶναι ἔνδοξον καὶ ἤθελε τὸ ἀτιμάσει ἐνώουσα τὴν τύχην τῆς πρὸς ἐκείνην ἐνὸς πτωχοῦ ποιμένος. Αἱ δυστυχίαι τρομερᾶς ἐπαναστάσεως μᾶς ἐξώρισαν τῆς πατρίδος μας, καὶ μᾶς ἀφῆρσαν ὅλα τὰ ἀγαθὰ μας. Εἶδον τὸν Κόμητα Βλανβίλλης σφαζόμενον ὑπὸ τῶν ληστῶν, τοὺς ὁποίους εἶχε γεμίσει διὰ τῶν εὐεργεσιῶν του, καὶ ἄφησα τὴν Γαλλίαν ὄχι διὰ νὰ σώσω τὴν ζωὴν μου, ζῶν πλῆρη δακρῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ σώσω τὴν κόρη μου ἀπὸ τὴν μάχαιραν τῶν δημίων. Ἐνόμισα ὅτι ἀποσυρομένη εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἑλβετίας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν πάγων καὶ τῶν βράχων, ἠδυνάμην νὰ περιμείνω ἐν εἰρήνῃ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἡ καταιγὶς ἤθελεν ἐπὶ τέλους κατευνασθῆ. Ἀλλὰ τούναντιον ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν αὐξάνει, ἐκτείνει πανταχοῦ τὸν ἀφανισμόν τῆς, καὶ φαίνεται ἀκολουθοῦσα τὰ θύματά τῆς μέχρι τῶν σκοτεινοτάτων καταφυγίων. Ψήφισμα τῆς Δημοκρατίας τῆς Λέρνης προστάσει ὅλους τοὺς μεταναστάτας Γάλλους ν' ἀφήσωσι τὴν Ἑλβετίαν, καὶ δὲν τοῖς παραχωρεῖ εἰμὴ τρεῖς ἡμέρας πρὸς εὔρεσιν ἄλλου ἀσύλου. Φεῦ! ποῖον μέρος τοῦ κόσμου θέλει δυνηθῆ, νὰ μᾶς ἀσφαλίσῃ ἐκ τῶν καταδιωκτῶν μας;»

Τὰς λέξεις ταύτας χεῖμαρδός δακρῶν διεδέχθη, πλησιάσας δὲ εἰς αὐτὴν μετὰ σεβασμοῦ, Κυρία εἶπον, συγχωρήσατε εἰς πτωχὸν ποιμένα τὰ αἰσθημάτα ἅπερ ἐνόμιζεν ἔνομα. Ὁ πτωχὸς Τῶμ δὲν δύναται, καὶ δικαίως, νὰ γείνη σύζυγος τῆς Λαύρας· ἀλλ' ὅστις δὴποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ τόπος τῆς νέας σας ἐξορίας, μὴ λησμονήσατε ποτὲ τὸν δυστυχῆ νέον, ὅστις θὰ σκέπτεται περὶ ὑμῶν μέχρι τῆς τελευταίας του ἀναπνοῆς.

Ἀπεμακρύνθη χωρὶς νὰ τολμήσω νὰ ρίψω ἐπὶ τῆς Λαύρας βλέμμα, τὸ ὁποῖον θ' ἀπεκάλυπτε πᾶσαν τὴν ψυχὴν μου. Ἡ καρδία μου ἐσκίρτα ἀπὸ χαρὰν καὶ ἠναγκάσθη νὰ μεταχειρισθῶ ὅλας τὰς δυνάμεις τοῦ λογικοῦ μου διὰ νὰ τὴν περιστείλω εἰς ὠρισμένα ὄρια. Τὴν ἐπαύριον κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἀνεχώρησα, ἐπεβιάσθη ἐπὶ τῆς λίμνης τοῦ Θοῦν, καὶ ἀναβαίνων τὴν ὄχθην τοῦ Ἄαρος, ἔφθασα τὸ αὐτὸ ἑσπέρας εἰς Βέρνην, ὅπου διέμεινα δύο ἡμέρας.

Ὅταν ἐπανῆλθον εἰς Λωτερβοῦννον ἔτρεξα ἀμέσως εἰς τὴν καλύβην τῆς κυρίας Βλανβίλ διὰ νὰ τῇ προσφέρω ἐκ νέου τὰς ἐκδουλεύσεις μου, καὶ νὰ τὴν ἀποχαιρετήσω. Ἡ κυρία Βλανβίλ ἤλθε πρός με

μὲ χαρὰν ἐξωγραφισμένην εἰς τὰ πρόσωπόν τῆς, μοὶ ἔδειξε δὲ καὶ μοὶ ἀνέγνωσεν ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐκ Βέρνης ἔχουσαν οὕτω:

«Κυρία,

Ἄνθρωπος εἰς τὸν ὁποῖον, ἐν ἀγνοίᾳ σας, προσεφέρατε τὴν σπουδαιοτέραν τῶν ἐκδουλεύσεων, ἔμαθε περὶ τῆς κληρᾶς καταστάσεώς σας, καὶ ἡ καρδία του βαθέως συνεκινήθη. Συγχωρήσατέ τον λοιπὸν, κυρία, νὰ σας προσφέρῃ ἐν ἄσυλον εἰς τὴν πατρίδα του. Ἀναχωρήσατε ἀμέσως εἰς Λονδίνον, καὶ μὴ ζητήσετε ἐκεῖ ἄλλην οἰκίαν εἰμὴ τὴν τοῦ Κ. Θωμᾶ Βεντβῶρθ' ἢ οἰκίαν αὐτῆς σας παραχωρεῖται. καὶ θὰ εὔρητε ἐν αὐτῇ ὅλας τὰς περιποιήσεις τὰς ὁποίας ζωηρὰ εὐγνωμοσύνη δύναται νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ἀρετὴν, πρὸς δὲ τούτοις ὅλην τὴν ὑπόληψιν καὶ τὸ σέβας τὸ ὁποῖον εὐπειθῆς υἱὸς προσφέρει εἰς τὴν φιλοστοργωτάτην τῶν μητέρων. ΘΩΜΑΣ ΒΕΝΤΒΩΡΘ.»

Ὅποια οὐράνιος βοήθεια! ἀνέκραξεν ἡ Κυρία Βλανβίλλ. ὦ! θεῖα Πρόνοια! πῶς ἠδυνήθη ν' ἀμφιβάλλω πρὸς στιγμὴν περὶ τῆς ἀγαθοεργίας σου! Ματαίως ζητῶ νὰ ἐνθυμηθῶ τὸν καλὸν τοῦτον Κύριον Θωμᾶν Βεντβῶρθ, εἰς τὸν ὁποῖον προσέφερον τόσον σπουδαίαν ἐκδούλευσιν, καὶ τὴν ὁποίαν ἀνταμείβει διὰ τρόπον τόσον γενναίου καὶ εὐγενούς. Πολλοὺς Ἄγγλους εἶδον εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἤκουσα προφερόμενον τὸ ὄνομα τοῦ Κ. Θωμᾶ Βεντβῶρθ' ἔχει τι περίεργον τοῦτο τὸ συμβάν! τί νομίζεις Τῶμ; Τί μᾶς συμβουλεύεις; — Ἐὰν καταδέξεσθε νὰ λάβετε συμβουλὴν ἀπὸ πτωχὸν ποιμένα, ὅστις δὲν εἶδε εἰμὴ ταῦτα τὰ ὄρη, τῇ εἶπον, σας προτρέπω νὰ παραδεχθῆτε τὴν προσφορὰν τοῦ Κυρίου Θωμᾶ Βεντβῶρθ. Αἱ περιστάσεις εἶναι κατεπείγουσαι, καὶ δὲν ἔχετε ἄλλο καταφύγιον' ἄλλως τε τί συμφέρον εἶχεν αὐτὸς νὰ σας ἀπατήσῃ; Νομίζω ὅτι εἶναι ἀξίος τῆς ἐμπιστοσύνης σας. Εἶναι τίμιος ἄνθρωπος καὶ πᾶς τίμιος τηρεῖ πάντοτε ὅ,τι ὑπόσχεται. — Δὲν τὸν γνωρίζομεν ποσῶς. . . Ὅταν θὰ τὸν ἰδῆτε θὰ τὸν γνωρίσατε ἴσως, καὶ ἂν ἐλησμονήσατε τὴν ὑπηρεσίαν ἣν τῷ προσεφέρατε, ἡ παρουσία του ἴσως θὰ σας τὴν ἀνακαλέσῃ εἰς μνήμην

» Διαρκούσης τῆς σκηπῆς ταύτης ἔρριψα βλέμμα ἐπὶ τῆς Λαύρας καὶ εἶδον ὅτι ἐκείνη δὲν συνεμερίζετο ποσῶς τὴν χαρὰν τῆς μητρὸς τῆς, ἀλλὰ μόνη καὶ κατὰ μέρος, ἔχυε δάκρυα χωρὶς νὰ προσφέρῃ οὔτε μίαν λέξιν' ἐπλησίασα λοιπὸν αὐτὴν, καὶ θλίψας μίαν τῶν χειρῶν τῆς σφιγκτὰ ἐπὶ τῆς καρδίας μου: ὦ! Λαύρα! τῇ εἶπον, πόσον ὁ Κύριος

Θωμάς Βενετόβωθ είναι εὐτυχής, διότι δύναται νὰ σὰς προσφέρει ἄσυλον καὶ νὰ σὰς παρηγορήσῃ. — Νὰ μὲ παρηγορήσῃ! εἶπεν ἡ Λαύρα. Ἄ! Τῶμ! ὁ θάνατος τοῦ πατρός μου, καὶ ὁ ἐδικός μας χωρισμός, εἶναι δύο δυστυχήματα διὰ τὰ ὁποῖα δὲν θὰ παρηγορηθῶ ποτέ!»

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

ΝΗΣΟΣ ΠΑΤΜΟΣ.

(Συνέχεια, ἴδε φυλλάδ. 13).

Ἰκανὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παραμείνας εἰσῆλθον ἀκολούθως εἰς τὸ σκευοφυλάκιον τῆς Μονῆς ἐνθα κρύπτονται τὰ διάφορα αὐτῆς σκεύη, πλείστα λειψάνα ἁγίων καὶ οὐκ ὀλίγα ἄλλα κειμήλια. Παραλείπω τὰ πολυτίμητα ἱερὰ ἄμφια, τὰς ἀρχιερατικὰς ἀδαμαντοκολλήτους μίτρας, τὰς ποιμαντορικὰς ἀργυροχρῆσους ράβδους καὶ ἄλλα πολυάριθμα ἐκκλησιαστικὰ σκεύη, ὧν τὰ μὲν περιήλθον ἐκ δωρεῶν, τὰ δὲ ἐκ κληρονομίας· δὲν δύναμαι ὅμως νὰ παραλείψω δύο τινὰ, κατὰ πολὺ τῶν ἄλλων εὐτελέστερα καὶ ὅμως πλείω πάντων ἐπαγαγόντα ἡμῖν τὴν ἐντύπωσιν. Εἰσὶ δὲ ταῦτα αἱ διατηρούμεναι εἰσέτι, καίτοι πεπαλαιωμέναι ἐμβάδες τοῦ ὁσίου Χριστοδούλου καὶ ἡ ποιμαντορικὴ αὐτοῦ ράβδος· δὲν εἶναι ἀργυροχρῆστος αὕτη, οὐδὲ περιουσιεῖται ὑπὸ ἀδαμάντων ἢ πολυτίμων λίθων, τοῦναντίον ἐστὶν ἐξ εὐτελοῦς ξύλου· ἀλλ' εἶθε πᾶσαι αἱ Πανικρότητες καὶ Σεβασμιότητες νὰ ἐχρῶντο τοιαύταις, ἐν ἀρετῇ ὅμως καὶ ἔργοις θεαρέστοις...

Μεταξὺ πολλῶν ἱερῶν λειψάνων, εἶδον ἐντός μεγάλου ἀργυροῦ ποτηρίου τὴν χάραν τοῦ Ἀποστόλου Θωμά, ἓνα δάκτυλον ἰακώβου τοῦ Πέρσου, ὁστὰ διαφόρων μικρῶν, καὶ ἐπὶ τέλους μέγαν σταυρὸν ἀργυροῦν, ὅστις ἐν ἐαυτῷ περιείχε τεμάχια τοῦ Ἐύλου τοῦ Σταυροῦ, τοῦ σπόγγου καὶ τοῦ καλάμου, ἐξ ἐκείνων δι' ὧν οἱ Ἰουδαῖοι ἐπότισαν ἄζουρ τὸν Σωτῆρα. Ἐπίσης εἶδον πολλὰς ἀρχαίας εἰκόνας μεταξὺ δὲ τούτων ἀξία μοι ἐφάνη πλείστου λόγου μία τοῦ Ἁγίου Νικολάου διὰ κηροχάτου ὕλης γεγραμμένη. Ἐζήτησα νὰ ἴδω καὶ τὴν χεῖρα ἐκείνην, ἧς οἱ ὄνυχες καίτοι συνεχῶς κοπτόμενοι νύξανον, καὶ περὶ ἧς ὁ ἀρχαῖος περιηγητὴς Βελώνης, τῷ 1555 διὰ τῆς ἐν χρῆσει τότε γλώσσης λέγει: «Il y a (à Pathmos) un monastere de caloieres Grecs, auquel on voit la main d'un trespasé, à laquelle les

ongles croissent comme ceulx d'un homme vivant, et combien qu' on les lui ronque, neantmoins ilz revient grans au bout d'une espace de temps. Les Turcs ont eu occasion de dire que ceste main est d'un de leurs prophètes. Mais les Grecs dient que c'est la main du Saint Jehan qui escripuit l' Apocalypse.» Ἄλλ' ὅμως καὶ πάλιν ἐπέισθην ὅτι Φράγκος περιηγητὴς ἐν Ἀνατολῇ σημαίνει συναγωγέα μύθων.

Τὴν ἐπιούσαν, πόθον ἔχων ἵνα ἐπισκεφθῶ τὴν περιώνυμον τῆς Μονῆς βιβλιοθήκην, ἀπὸ πρώτας ὠδηγήθην εἰς αὐτὴν· ὑπερθεν δὲ τῆς θύρας τῆς βιβλιοθήκης ἀνέγνων τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν·

Δεῦρ, ἄνερ, κεῖνται ὅσαι φαεινὰὶ χειρογράφοι βιβλίοι Ἄνδρὶ βραφέρεται πιτυτῶ χρυσίον δοκέουσαι.

Ταῦτ' ἄρα τήσσε, φύλαξ, σῆτο μᾶλλον βίβλιον τῶν δόμος οὐνεκ' ὅς νῦν τοι γίναιτο φεγγο-
[βόλος γε.

Πρὶν εἰσελθῶ εἰς αὐτὴν, ἐνόμισα ὅτι θὰ ἴδω σωρὸν τευχῶν φύρδην μίγδην ἐρριμμένων ἄνευ τάξεως, ἄνευ καταλόγου (καὶ δὲν θέλει μὲ καταδικάσει τις ἂν τοιαύτην περὶ τῆς βιβλιοθήκης ἐκείνης εἶχον ἰδέαν, ἀφοῦ εἰς τοιαύτην κατάστασιν διατελεῖ καὶ ἡ τοῦ ἔθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου). Ἀλλὰ πόσον ἐξεπλάγηνό τε εἰσελθὼν, εὗρον αὐτὴν ἐν ἀρίστῃ καταστάσει, τὰ δὲ τεύχη εἰς κατάλογον ἐγγεγραμμένα καὶ ἐν τοῖς οἰκείοις μέρεσι τεταγμένα! Τοῦτο δὲ ἀφίεται κυρίως εἰς τὰς φιλομούσους διαθέσεις τοῦ ἀγαθοῦ καὶ σεβασμίου καθηγουμένου Κ. Δανιὴλ (πρὸς ὃν ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἐκφράσω τὰς μεγίστας εὐχαριστίας δι' ἃς κατὰ τὴν αὐτόσε διατριβὴν μου μοι ἐπεδαψίλευσε περιποιήσεις) καὶ εἰς τὸν ἄκαμπτον ζῆλον καὶ τὰς χρονίους προσπάθειάς τῶν ΚΚ. Ἱεροθέου Φλωρίδου, βιβλιοφύλακος, καὶ Ἰωάννου Σακκελίωρος, οὔτινες εὐρόντες τὴν βιβλιοθήκην ὡς ἐκ τῶν γνωστῶν ἔθνικῶν περιστάσεων, εἰς οὐ καλὴν κατάστασιν, κατέγιναν εἰς τὴν τακτοποίησιν αὐτῆς.

Ἐπερ τὰς πέσσερας χιλιάδας τόμων περιέχει ἡ βιβλιοθήκη τῆς Πάτμου, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐκκλησιαστικῆς ὕλης, ἐν ἧ ὅμως ἐνιαχοῦ περιλαμβάνεται καὶ νομικὴ καὶ ἱστορικὴ καὶ ἄλλα ποικίλη, μέχρι τοῦδε ἀνέκδοτος. Ἐκ τῶν τόμων τούτων πεντακόσιοι περίπου εἰσὶ χειρογράφοι ἦτοι διακόσιοι πενήκοντα ἐν μεμβράναις, εἰς παλιμψηστος καὶ οἱ λοιποὶ βαμβάκινοι. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι πολλὰ τῶν τευχῶν τούτων εἰσὶν ὄντως κειμήλια. Μεταξὺ ἄλλων πολλῶν εἶδον εὐαγγελίων